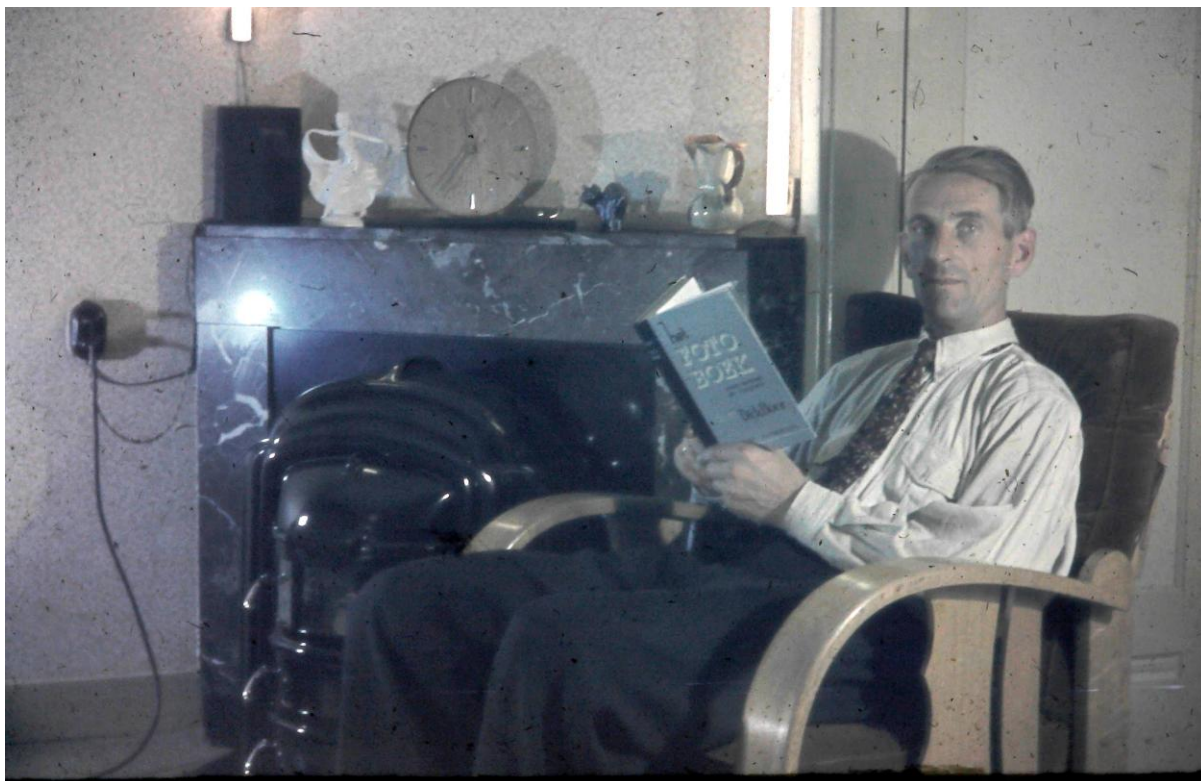

Aangedragen door

Verteld door

Gedeporteerde Rotterdammer

Verzamelpaats

Dag van deportatie

Route

Simon de Waard - zoon

Jacob de Waard, 2 mei 1945

Jacob (Jaap) de Waard

Oude terrein Feijenoord

10 november 1944

**Stieltjesstraat kolenschip / Utrecht / Amsterdam /
IJsselmeer / Kampen / Wezep / station trein Zwolle /
Groningen / Nieuwe Schans (treinongeluk) / Kirch
Weye voorbij Bremen**

dag van terugkomst

**Na het einde van de oorlog in Osnabrück werd hij
ingekwartierd in Valkenswaard en heeft daar een
aantal maanden moeten wachten voor hij naar
Rotterdam kon. Een vertelling door hem zelf, over de
ontberingen van de reis. Hij zat ook in de trein bij het
dodelijke ongeluk voorbij Groningen.**

Wat

**Aantekeningen van Jacob (Jaap) de Waard zelf,
Goereesestraat 51a, Rotterdam**

Valkenswaard, 2-5-45

Laat ik beginnen dat dit geen dagboek is. Het is bedoeld als een kleine beschrijving van hetgeen mij is gepasseerd na 9 Nov. 1944.

10 Nov: 1944 werd 's morgens 5.45 uur gescheld. Buurman Rumph bracht de tijding dat de Duitsers wat in hun schild voerden, want hij was, door hen, naar huis teruggestuurd. Op weg naar zijn werk, werd hij door een Duitse soldaat aangehouden en werd hem gevraagd wat hij wilde. Rumph vertelde dat hij ging werken. Dat was niet meer nodig. Er wordt niet meer gewerkt, kreeg hij ten antwoord en niemand mag zijn huis verlaten.

Omstreeks half 7 kwam een commando Duitsers de straat afzetten, en kregen wij allen een biljet of "Bevel," waarin stond vermeld dat wij ons voor de deur moesten op stellen met: deken, eetgerei en regenkleiding. Voor goede verzorging wordt gezorgd. De tewerkgestelden kregen rookwaren en 5 gld per dag. Hij die dit bevel niet nakomt wordt gestraft.! Eten voor 1 dag meebrengen.

Na beraad, met de andere bewoners, kwamen we overeen om aan het bevel gevolg te geven. Dus werden de zaken zoals was voorgeschreven, bijeengezocht. Omstreeks half 8 waren wij gereed, doch lieten wij onze bagage zolang in huis. Maar met dit alles had ik geen rust meer, dus ging ik weer in huis, tot ik weer stemmen hoorde in het portiek. Daar werd nog gewikt en gewogen of wij zouden wegkruipen, maar tenslotte vonden we het risico te groot en besloten om rustig af te wachten.

Onze jongste buurvrouw, Miep de Loze, wiens man, Frits, reeds 14 mnd. In krijgsgevangenschap verkeerde, trakteerde ons op een echte "Amerikaanse" sigaret, welke Frits had overgestuurd. Dit mooie gebaar had ter navolging dat Rie vd. Merbel een kop heerlijke soep offerde.

In het algemeen werd gedacht, dat we graafwerk zouden moeten verrichten in Beierland of Numansdorp. Maar dra werden we ontgoocheld. Om 11 uur werden we opgesteld en gingen we op weg. Waarheen? Dat bleek spoedig. Het oude voetbalterrein "Feijenoord" was een verzamelpaats voor alle gevorderden. We kwamen daar kwart over 11 aan. Om 3 uur moesten we weer op weg. Waarheen? Ook dat wisten we vlug. Naar de Stieltjesstraat waar kolenschepen lagen gemeerd. Daar moest alles in. Wat ik vreesde, maar stil verzwegen had, werd hier bewaarheid. We waren gevangenen geworden.

Ruimte was er niet. Wie een koffer of kist meegenomen had, had er gemak van en kon gaan zitten. De anderen, waarbij ik zelf, moesten staan blijven, daar de ruimen vol kolenstof waren. Dra begon het te regenen en werden de luiken gesloten. Eén luik werd voor een vierde gedeelte geopend, waardoor nog een beetje licht en lucht tot het ruim doordrong. De atmosfeer was al gauw ondraaglijk. Ik zelf ben toen maar in het kolenstof gaan liggen.

Toen het geheel duister was werd de toestand nog erger. Een ladder was voor het gat gezet en diegene, die zijn privaat boodschappen moest doen mocht niet verder dan de bovenste sport van de ladder. De resultaten kan u wel indenken. Er kwam meer in het ruim dan er buiten.

Half twaalf werd een sleepboot vast gemaakt en voeren wij af. Verschillende plaatsen waren bekend en zoo wisten wij, dat het naar "boven" ging. Tot de sluiswerken bij Vreeswijk bereikt waren. Toen wisten we dat het richting Utrecht ging. Bij Zuilen werd gemeerd, waar wij bleven liggen tot 5 uur 's middags. En nog steeds geen eten. We voeren weer af en we konden nu wel raden waar het heenging. Amsterdam, daar kwamen we 's avonds ± 10 uur aan.

We moesten van boord en gingen in een grote loods waarin veel stroo lag. We zochten snel een goed plaatsje en probeerden te slapen. Steeds meer slachtoffers razzia kwamen binnen.

Des zondags was het den gehelen dag lopen voor eten en drinken. Het opstellen en tellen van personen was niet van de lucht. Eindelijk was het zo ver dat tot uitreiking overgegaan was. Een ieder wilde natuurlijk het begeerde voedsel bemachtigen. Het was hopeloos.

Ik wachtte rustig af tot het eten op was. Dan maar niets. Maar ik had geluk. Voor alle personen, die nog niets hadden gehad werd brood beschikbaar gesteld. Het bleek toen dat niemand eten had gehad. Er heerste absoluut geen kameraadschappelijke geest, wat te betreuren was want de moffen en de Hollandse S.S. hadden schik in die horde. Maar ik was op onverklaarbare wijze vooraan gekomen en ging met een brood schuiven. Dit was zogenaamd voor 4 man. Dank U! Ik had het en heb er mijn best aan gedaan. Het bleek achteraf dat ieder een brood kreeg, er was zelfs nog brood over. Ik heb toen nog maar een brood gehaald. Men kon nooit weten en ik heb er voordeel aan gehad. Toen niemand iets te eten had kon ik nog wat weggeven.

's Middags was het weer inladen. Waarheen? Het was alweer dezelfde vraag, die zoo dikwijls gesteld was. Over het IJsselmeer? Ja. We voeren weer af. De meesten onder ons vertelden dat het zeer gevaarlijk werk was om met "drijvende doodskisten" zoals onze schepen werden betiteld, het breede water over te gaan. Het is goed verlopen. Ik zelf vertrouwde op Gods hand en beval ons leven in zijn handen. Zoo kwamen we bij daglicht voor de monding van de IJssel. Het was bij opgaande zon een pracht gezicht.

We voeren de IJssel op en arriveerden om 11 uur in Kampen. Het regende dat het goot. Zoo stonden wij opgesteld in de regen op het dek om "gelost" te worden. 12 uur moesten we van boord. Zieken en zwakken werden door het R.K. verzorgd en op een bakfiets weggebracht. Na ongeveer een uur gestaan te hebben werd gelegenheid gegeven tot het drinken van een kop koffie, die ons werd aangeboden door het R.K. Dit moest alles op een draf gebeuren. Daarna kregen we per man een brood en een stuk kaas. Dit alles moest verdeeld worden in stromenden regen. Het werd een hopeloze "klieder".

Omstreeks 2 uur marcheerden we af, niet wetende waarheen. Sneeuw en hagel wisselden elkaar af. Het werd een kwelling. Loopen moesten we. Een SS officier beveelde de soldaten "als ze niet willen, een stoot met de kolf en daarna schieten. Bewoners van Kampen werd in de huizen gedreven om de simpele reden, dat ze appels, peren en een enkele maal ook brood gaven. Dat werd niet toegestaan!

Toen het werkelijk noodweer was we op een weg liepen waar absoluut geen beschutting was, werd halt gehouden, om even uit te blazen. Iedereen was doornat. Ik had gelukkig een lederen jas en gummie laarzen aan, dus ik kon nog wel even tegen. Papieren koffers regenden uit der lieden handen. Inhoud viel op de weg en om op te rapen werd geen tijd gegund. Loopen! Naar Wezep. Daar was een groot "lager" v.d. Duitse beweging. Het was inmiddels donker geworden toen we daar aankwamen. Ook ik was nat geworden, dus vraag mij niet hoe de minder geklede onder ons er uitzagen.

Bij het inkwartieren in de verschillende barakken werd het een gedrang om binnen te komen. Door kalm te blijven kreeg ons groepje werkelijk een verwarmde kamer. Drie Rotterdammers

waren direct hierheen gebracht en hadden het zich gemakkelijk gemaakt en hadden hout uit het bosch gehaald en de kachel aangemaakt. Na onze kleren gedroogd te hebben was het 10 uur geworden en ging het licht uit. Slapen deden we dan maar op den houten vloer.

Tot den anderen morgen 7 uur waren we dus opgesloten in een klein kamertje dat we deelden met 12 man. De tijd werd verdeeld met het schoonvegen van het hok en brood halen.. Dat brood halen had nogal wat om het lijf. Eerst naar buiten opstellen, 4 of 5 keer tellen en dan een rondwandeling door het kamp. Daarna was het brood halen. De kameroudste haalde het brood en moest het verdelen. Delen kon de man allerm minst dus nam ik de verdeling op mij. Eerst gaf dit ook haken en ogen. Maar door een grote mond van mijn kant was dit ook weer gauw aan kant.

Verder brachten we de dag door met het bekende spel ja, nee en betrekkelijk. Ik maakte van een stuk karton een dambord en schijven. Schaakspel werd den volgenden dag gemaakt. Maar alles bijeen was het een vervelend wachten. We wisten niet wat ons te wachten stond. Naar buiten mochten we niet, alleen 's morgens om te "luchten". Ik ging nog wel een keer bij de andere burens, die op een andere kamer waren gehuisvest, praten en een beetje kaarten maar dat verveelde al gauw. Te eten was er niet veel. Naar men ons zei kwam het eten v.d. bevolking van Wezep, die het van hun eigen rantsoen afstonden. Werkelijk een mooi gebaar.

Zondagmorgen 19 Nov: Om 7 uur werden we weer uit onze kamers gehaald. Dat moest alles snel gebeuren. Wie niet snel genoeg bij zijn bagage kon komen moest dit achterlaten. Allen moesten buiten opstellen. Daarna gingen we onder zware bewaking naar het station. Het ging, zoals de moffen zeiden, naar huis toe. Werkelijk stond er een trein. De locomotief stond in de richting Amersfoort. Om 8 uur was alles ingepakt. De coupes waren propvol. Ik had met Huisman een zitplaatsje. De portieren werden op slat gedraaid en de ramen dicht, De ramen mochten niet open. Weldra vloegen Tommy's boven het station. De moffen gingen de bossen in en lieten ons in de trein zitten. Toen het gevaar voorbij was kwamen de helden terug. Zoo zaten we dan op en in elkaar te wachten. Maar vertrekken deden we niet. En dat alles zonder eten.

Tegen 5 uur 's avonds gingen we rijden. Maar niet naar Amersfoort. Het gaat naar Zwolle. Het begon te schemeren toen we daar aankwamen. Op het station Zwolle hebben we weer een uur gewacht. Daarna ging het weer verder. Toen de trein weer stopte werd er door de S.S. een z.g. controle gehouden. Uit elke coupe werd van een onzer een persoonsbewijs ingenomen, het aantal personen werd echter niet geteld.

Er werd bekend gemaakt, dat, wanneer er een persoon vermist werd, werd diegene doodgeschoten waarvan het persoonsbewijs was. Toch ondanks deze waarschuwing sprongen verschillende jongens nog van den trein. Hoe of ze terecht kwamen wisten wij niet. Als de snelheid, waarmee de trein reed, het maar even toeliet, sprongen er steeds meer af. Het was een groot risico om af te springen. Het was zeer duister, zodat men. Wilde men afspringen, dit met levensgevaar deed. Ten eerste werd voortdurend langs een trein geschoten, door de moffen, die tussen de rijtuigen stonden. Ten tweede kon men tegen een paal of iets dergelijks

aankomen. Alles bijeen, het was zeer gevaarlijk. Had men geluk, waar kwam je terecht? Je was wel in Nederland, maar kwam je bij Nederlanders terecht?

Wij dachten er niet aan om te ontsnappen op die manier. We hielden het hoofd koel en reden verder. Tot in Groningen. Daar passeerden we een trein met Hollanders die 6 weken verplicht in Duitsland gewerkt hadden en nu weer naar huis gingen. Ze riepen ons toe dat ook wij naar Duitsland gingen, wat de meeste niet geloofden. Maar ik wist voor mezelf al waar het heen ging. De moffen lieten voor de zoveelste maal zien wat de Duitse mentaliteit was. Roven en moorden, onrecht op onrecht stapelen.

Toen we dan bij Nieuwe-Schans waren wisten we allen dat het naar Duitsland ging. Weldra waren we over de grens, Leer werd gepasseerd. Nu zagen we dan Duitsland. Landerijen waren geïnnundeerd. De huizen zagen er anders uit dan in Holland. Het ging nog verder en steeds geen eten. We waren nu al 30 uur zonder eten en slapen kon niet. Ik zat een beetje te suffen, dat ging het beste en je voelde de maag niet.

Plotseling een hevige slag. Alles lag op en door elkaar. Ik stootte mijn hoofd flink maar verder niets. Bagage lag tussen en op ons. Ruiten waren gebroken. Ik keek naar buiten, in de duisternis, maar kon niets zien. Met mijn zakdynamo zag ik koffers en zakken op de rails liggen. Daarna hoorden we iemand kermen. Noch konden we ons nog niet realiseren wat er was gebeurd. Totdat er licht werd gemaakt met carbid lampen. Toen zag ik wat ik nog nimmer had gezien. De trein was op een andere trein gelopen.

De twee eerste rijtuigen zaten gewoon in elkaar geschoven. Men kon niet zien wat nu het eerste rijtuig was of wel het tweede. Hulp konden wij en mochten wij niet brengen. De portieren bleven op slot. Het was ergerlijk. Ik kon geen woorden vinden om zo'n behandeling te benamen. Het klagen en kermen der gewonden werd steeds ondraaglijker. Tenslotte mocht dan Aalbers, die lid is van het Ned. Roode Kruis, hulp verlenen. Duitse Roode kruis zusters brachten water langs de trein en werden daarbij geholpen door Duitse vrouwen en meisjes. Ik had geen behoefte aan water. Ik had meer dan genoeg. Intussen werd een nieuwe trein voorgereden. Beter van constructie en accommodatie. Het regende nog steeds en het begon allengs te lichten. Het was een situatie die alle perken te buiten ging. Er werd niet gevraagd of er nog familie of kennissen bij de gewonden of doden waren. Instappen en monden dicht. Vooruit en vlug. Het transport moest verder.

Mijn burens was ik kwijt. Huisman en de krijger waren de enige nog die bij mij waren. Naderhand, voordat we weer verder reden kwam Aalbers weer bij ons en vertelde dat het een ramp was. 29 doden en het aantal gewonden was verschrikkelijk veel. Aalberts had geholpen bij het bergen van de doden. Hij vertelde dat er vele verminkten waren.

De meesten der doden en gewonden kwamen uit het Westen van Rotterdam en Schiedam. Aalberts vertelde ons dat het de lui waren waar hij bij op de kamer had gelegen in het kamp van Wezep. Het is dan ook een wonder dat v. St. Annaland, Jo v. Meurs Wim v.d. Merbel, en Aalberts er allen gezond afgekomen zijn. Die lui zaten immers ook vlak achter de getroffen wagons.

De mensen welke geholpen hadden bij het reddingswerk, kregen brood, koffie en cigaretten v.d. Duitse R.K. Ook wij bekwamen door Aalberts een boterham wat in goede aarde viel of beter gezegd, in onze lege magen. We hadden nog steeds niet gegeten.

De stoomfluit der trein gaf weer het vertrek signaal. We reden weer verder. Het was nu licht geworden. We konden iets van het "Gross Deutsche Reich" zien. Maar wat we zagen was puin. De kleine dorpen waren nog heel, maar iets van betekenis lag in puin. Van Bremen Neustadt bijv. stond niets meer overeind. Bremen zelf was van de kaart. Het station bijv. was een puinhoop. Maar het werd toch nog gebruikt.

In Bremen werd de trein gesplitst. Waar het laatste gedeelte heengegaan is weet ik niet. Ons gedeelte sloeg een zijspoor in en kwamen in Kirch-Wege aan, op een dood spoor. We gingen niet verder. Toch waren we er nog niet uit. Het was een reis met verrassingen, dus verwachtte ik hier ook wel wat bijzonders. Ik kreeg gelijk. Opstellen en tellen. Alles in de stromenden regen. Wachten. Wachten, 4 meter vooruit. Wachten. 1 meter vooruit. Eindelijk gingen we lopen. Waarheen? Door een grote modderpoel waar blijkbaar een straat onder lag ging het het dorp in.

Kirch Wege is niet groot. Maar daar moesten we niet zijn. We moesten nog verder. Na ongeveer 3 kwartier gelopen te hebben, kwamen we in Sud-Wege. Ook een dorp. In Kirch-Wege werden we beschouwd als geëvacueerden die gevlucht waren voor de Amerikanen! Ze vroegen ons waar onze vrouwen waren en onze kinderen. Ik vertelde de hufters daar wat met ons het geval was.

De kaffers geloofden het niet. Daarna werd gezegd, dat we partizamen waren, en gevaarlijk voor de Duitse Wehrmacht. Ook waren wij vrijwilligers, die van den honger naar Duitsland gekomen waren. Dat klopte wel wat den honger betrof maar toch heus niet vrijwillig. Maar eten! Sofort "De soeppe is sofort fertig". Ja, ja, we kregen soep. S'avonds laat, in een papieren tent, werd ons de soep opgediend. De soep was goed dik. Als je de lepel goed vast hield bleef ze in de soep staan en zag je de punt van de lepel op den bodem van je schaalje. Het was in één woord "knudde". En toch aten we allen met smaak het troebele water op.

We kregen gelegenheid om een kaartje naar huis te schrijven. Of het ooit aangekomen is betwijfel ik. De mof, die dat voor elkaar zou brengen, was in Holland geweest en met een Hollandsche getrouwd. Zijn schoonouders woonden in de Slaghekstraat te Rotterdam. Hij was z.g. verbindingsman (!) Wij hebben hem niet meer gezien, nadat hij geprobeerd had, Hollands geld te krijgen voor Duits geld. Ik ontmoette hem In Kirch-Wege als stoker op een locomotief. Het was gewoon gezegd een oplichter.